

ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICO-ORGANIZATORICĂ

Domnul Valentin R. Celac, cercetător științific principal al Institutului de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor al AȘM, membrul titular al Academiei de Științe Ecologice și Protecție Vitală a ONU (Rusia), doctor habilitat în biologie, conferențiar cercetător, ilustru savant în domeniul hatanicii, geneticii și ameliorării plantelor. Activitatea științifică pe parcursul a 55 ani la Academia de Științe a Moldovei a consacrat-o cercetărilor complexe și multilaterale în domeniul biologiei sistemului de reproducere al plantelor, geneticii și ameliorării culturilor agricole. Investigațiile științifice exprimă procesele cercetare-elaborare – implementare, fiind legate de problemele stringente ale biologiei, fitotehnicii și agriculturii ce ameliorează situația ecologică, economică și socială a țării. Potențialul teoretic și aplicativ al dl Valentin Celac este materializat în 425 lucrări publicate, printre care 14 monografii, 16 culegeri tematice, 32 brevete și cereri de brevete de invenție, prin crearea a 27 soiuri de leguminoase pentru boabe, printre care 19 soiuri sunt omologate.

În 1970, dl Valentin Celac susține teza de doctor în biologie și pe parcurs efectuează vaste investigații, citoembriologice la plantele cultivate cerealiere și legumicole. Elaborează noțiunea privind sistemul de reproducere la plante și evoluția lui; stabilește norma de reacție, gradul adaptiv al sferei de reproducere în aspect genotico-ameliorativ; propune principiul selectivității embriologice la plante și apreciază funcția ei în evoluție; evidențiază pentru prima dată în știință fenomenul arogamiei la grâu (1990), efectuează în premieră studiul citoembriologic al sistemului de reproducere la stejar în legătură cu apariția la periodicitatea fructificării și uscării stejarului. Participă la expedițiile complexe de cercetare a resurselor genetice vegetale ale Caucazului, organizate de VITR (Leningrad), în Georgia, Armenia și Azerbaidjan (1974-1976), colectează și studiază un genotip bogat de grâu, secară, aegilops etc. și publică o serie de lucrări originale de genetică, ecologie și filogenie (1980 – 1985).

Sub aspect genetic dl Valentin Celac efectuează încrucișări reciproce intraspecifice la grâu, intragenice a grâului cu secară, pîrl și aegilops și creează un șir de hibridi și alipoliploizi, studiază genetică și citogenetica lor și stabilește particularitățile eredității și a variabilității

caracterelor genotipice, afinitatea genotipică și evoluția speciilor de grâu. În premieră, determină proveniența speciilor 1. *pachanicum*, 1. *ispananicum*, 1. *curanicum*, 1. *spelta* etc. (1974 – 1980). În 1990 susține teza de doctor habilitat în biologie. Proiectele dr. hab. Valentin Celac, șef al Laboratorului „Genetică și Ameliorare a Culturilor Leguminoase” (1987–2008), realizate la culturile leguminoase pentru boabe au rezultat cu crearea și prezentarea a 29 soiuri pentru testare la Comisia de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante a Republicii Moldova, fiind autor la 17 soiuri.

Investigațiile sale au sporit la introducerea în agricultura țării, a 2 specii noi de plante – arahide (1999) și fasolița (2003) și la reconsiderarea culturii năutului, linteii, lăinului, elaborează tehnologiile lor de cultivare și procesare protejate de brevete de invenție.

Savantul realizează 4 proiecte de transfer tehnologic. În scopul promovării științei autohtone, participă la numeroase foruri științifice naționale și internaționale și Saloane, fiind menționat cu 36 medalii (25 medalii de aur, 8 de argint, 3 de bronz), trofee, premii și 48 diplome de excelență. Pentru contribuții excepționale în domeniul invenției i s-a conferit titlul și insigna de „Inventator de Elită” (România, 2004) și Diploma Specială și Ordinul „Leonardo Da Vinci” (România, 2008 și 2010), Ordinul Științific „Aurel Vlaicu” (2011).

Pentru elaborări genotico-ameliorative de cercetare și crearea soiurilor, Dl Valentin Celac a fost ales academician al Academiei Internaționale de Științe Ecologice și Protecție Vitală pe lângă ONU (Rusia, 2005), i s-a conferit Medalia „Meritul Civic” (2001), Ordinul „Gloria Muncii” (2010), Medalia Dmtrie Cantemir (2014) și Diploma de Recunoștință a AȘM (1999).

În anul 2009, Societatea Inventatorilor din România îi conferă dlui Valentin Celac Ordinul Științific „Gogu Constantinescu” în grad de COMANDOR pentru rezultate remarcabile obținute în activitatea de cercetare științifică de promovare a invenției, precum și pentru contribuția la recunoașterea internațională a creativității românești.

Monografii

• Цитологическое кариологическое исследование хлебных злаков / А. А. Чеботарь, В. Р. Челак, А. И. Суружину; под ред. В. А. Поддубной

Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție
a Plantelor

anunță că la 26 februarie 2019

se împlinesc 80 ani din ziua nașterii și 55 ani

de activitate științifico-organizatorică

a D-lui

Valentin R. Celac

Doctor habilitat în biologie

Întâlnirea cu jubiliarul va avea loc

la 26 februarie 2019, ora 14.00

în localul Institutului de Genetică, Fiziologie

și Protecție a Plantelor,

or. Chișinău, str. Pădurii 20

Tel: 55-52-68, 77-04-47

e.mail: vcelac@asm.md

Арнольди; АН МССР, Ботан. сад. – Кишинев: Партиздат, 1970. – 81 с.

• Кариология однодольных в Молдавии: [моногр.] / А. А. Чеботарь, В. Р. Челак, П. М. Ботнарэнко [et al.]; АН МССР, Ботан. сад. – Кишинев: Штиинца, 1977. – 68 с.

• Лесные растения: (сосудистые) / АН МССР; Ботан. сад.; гл. ред.: А. Чеботарь, Т. Гейдеман, Н. Николаева; ред.: А. М. Семенова-Тян-Шанская, З. В. Янушевич; кол. авт.: Т. С. Гейдеман, ..., В. Р. Челак [et al.]. – Кишинев: Штиинца, 1986. – 295 с.

• Эмбриология зерновых, бобовых и овощебахчевых возделываемых растений / А. А. Чеботарь, В. Р. Челак, А. М. Мошкович, М. Г. Архипенко; отв. ред. М. С. Яковлев; АН МССР; Ботан. сад. – Кишинев: Штиинца, 1987. – 225 с.

• Челак, В. Р. Система размножения пшеницы *Triticum L.* = Reproduction systems of *Triticum L.* Wheata: [моногр.] / В. Р. Челак; отв. ред. А. А. Чеботарь; АН Респ. Молдова, Ин-т ботаники. – Кишинев: Штиинца, 1991. – 320 с.

• Celac, V. Testarea variabilității elementelor de productivitate la sortimentul de arahide în Rep. Moldova [Text]: raport șt. / Acad. de Șt. Rep. Moldova, Inst. de Genetică (Chișinău); cond. temei V. Celac. – Nr. inr. de stat 0199M 00045; Nr. inv. 0299M 00045. – [Chișinău], [1997]. – 41 p.

• Celac, V. Crearea liniilor, hibridilor și soiurilor de plante agricole rezistente la factorii nefavorabili ai mediului cu o productivitate înaltă și stabilă în baza noilor tehnologii de ameliorare: Evaluarea materialului inițial de ameliorare, selectarea liniilor valoroase și crearea soiurilor de leguminoase: raport șt. / Acad. de Șt. Rep. Moldova, Inst. de Genetică (Chișinău); cond. temei V. Celac. – Chișinău, 2000. Vol. 2. – 34 p.

• Челак, В. Р. Cultura arahidelor: (індрумар) = Возделывание арахиса: (рекомендации) / В. Р. Челак; Агенția de consultanță și școlarizare în agricultură. – Chișinău: Tipogr. „Reclama” S.A., 2003. – 20 p.

• Celac, V. Elaborarea principiilor genotico-ameliorative de creare a soiurilor mai productive și de

Moldovei; cond. temei V. Celac. – Nr. inr. de stat 0101MD 01887; Nr. inv. 0206MD 02575. – Chișinău, 2005. – 55 p.

• Celac, V. Cultura fasoliței: (індрумар) = Возделывание вигны: (рекомендации) / V. Celac, V. Pojoga; Inst. de genetică al Acad. de șt. a Moldovei. – Chișinău, 2006. – 23 p.

• Celac, V. Cultura năutului: (індрумар) = Возделывание нута: (рекомендации) / V. Celac, M. Machidon; Acad. de șt. a Rep. Moldova, Inst. de genetică și fiziologie a plantelor. – Chișinău, 2010. – 18 p.

• Celac, V. Leguminoase pentru boabe vechi și noi = Старые и новые зернобобовые = The old and the new leguminous crops / V. Celac, M. Machidon; Acad. de șt. a Rep. Moldova, Inst. de genetică și fiziologie a plantelor. – Chișinău: S. n., 2012 (Î.S.F.E.-P. „Tipogr. Centrală”). – 64 p. Celac, V. Cultura soiiei: (індрумар) / V. Celac, A. Budac; Acad. de șt. a Moldovei, Inst. de genetică și fiziologie a plantelor. – Chișinău: S. n., 2013 (Î.S.F.E.-P. „Tipogr. Centrală”). – 36 p. ISBN 978-9975-53-244-0.

• Celac, V. Cultura linteii (*Lens culinaris Med.*): (індрумар) / V. Celac; Acad. de șt. a Moldovei, Inst. de genetică și protecție a plantelor. – Chișinău: S. n., 2015 (ÎS „Tipogr. Centrală”). – 32 p. ISBN 978-9975-53-554-0.

• Celac V. Biologia reproducerii sexuale la stejarul comun (*Quercus robur L.*): (monogr.) Celac V., E. Pahopol, M. Arhipenco et al. (depon.nr.1693, M.199, 120p.

• Celac V. Ameliorarea specială a plantelor agricole / I. Untilă, V. Siminel... V. Celac et al.), Chișinău, 2004, 801p.